

Ostatni rozdział (*Sposoby rozwoju i wykorzystania kapitału społecznego w polityce społecznej Wielkopolski*) zawiera diagnozę potrzeb i zakres działań podmiotów regionalnej polityki społecznej. Autorzy wskazali, że polityka społeczna może stać się jednym z najważniejszych instrumentów stymulowania kapitału społecznego w regionie. Aby ten cel można było osiągnąć, badacze proponują dwa scenariusze regionalnej polityki społecznej – rozwojowy i bierny. Pierwszy z nich zakłada aktywne działania na rzecz rozwoju zasobów kluczowych kapitału społecznego, natomiast drugi proponuje kontynuację i akceptację dotychczasowego trendu zachowań partnerów lokalnej polityki społecznej w zakresie wykorzystania aktualnego stanu zasobów kapitału społecznego. Wybór scenariusza zależy w dużym stopniu od władz lokalnych i regionalnych.

W celu zmniejszenia dystansu rozwojowego kapitału społecznego między poszczególnymi sub-regionami Wielkopolski, opracowano jego model docelowy, wykorzystując analizę czynnikową, który może stać się przesłanką do aktywnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu Wielkopolski.

Recenzowana książka to cenna pozycja w zakresie badań nad kapitałem społecznym w ujęciu regionalnym. Mimo rozległej problematyki badawczej i w związku z tym niemożności pełnego traktowania niektórych problemów, publikacja ta w sposób rzetelny wzbogaca naszą wiedzę o wiele ważnych kwestii. Autorzy prezentują również dorobek polskich i zagranicznych uczonych zajmujących się tymi zagadnieniami. Przedstawione treści pobudzają do dyskusji i sprzyjają w znacznym stopniu rozwojowi teorii dotyczącej kapitału społecznego i orientacji empirycznej. Teoriopoznawcza i formalna strona prezentowanej monografii dostarcza wiedzy o swoistości kapitału społecznego w regionie, co pozwala na weryfikowanie jego założeń teoretycznych.

Wnioski i postulaty zawarte w pracy są cennym przyczynkiem badawczym ukazującym warunki i możliwości kreowania kapitału społecznego za pomocą instrumentów polityki społecznej, wnoszą istotny wkład zarówno w teorię kapitału społecznego, jak i jego praktykę. Zaproponowane modele mogą stać się podstawą do przygotowania lokalnych i regionalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Kończąc omówienie tej obszernej i poznawczo wartościowej książki, pragnę podkreślić, że jest ona ważna i ciekawa, nawet dla nieprzygotowanego czytelnika. Redaktorowi naukowemu monografii udało się bowiem zebrać opracowania o bardzo wysokich walorach poznawczych i dzięki temu rynek wydawniczy zostanie wzbogacony o wartościową, interdyscyplinarną pozycję, opisującą procesy stymulowania rozwoju kapitału społecznego w ujęciu regionalnym.

Felicjan Byłok

Marcin Wiśniewski, *Ocena zdolności kredytowej gminy*, Difin, Warszawa 2011, ss. 240.

W pracy *Ocena zdolności kredytowej gminy* Marcin Wiśniewski postawił ambitny cel badawczy, formułując go następująco: „stworzenie miernika zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego stało się głównym celem prowadzonych przez autora książki badań” (s. 8). Badania te przeprowadzono w ramach promotorskiego projektu badawczego, którego kierownikiem była prof. dr hab. Wiesława Przybylska-Kapuścińska. Projekt był finansowany ze środków na naukę Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Problematyka badawcza zawarta w książce jest ze wszech miar aktualna i zasługuje na miano badań o charakterze nowatorskim. Specyfika zadań publicznych, wynikających z ustaw o samorządzie gminnym, powiatowym i wojewódzkim, polega między innymi na tym, że udział wydatków majątkowych w ich wydatkach ogółem jest najwyższy, na tle odpowiednich relacji w podsektorze rządowym czy w podsektorze ubezpieczeń społecznych. W okresie ostatnich czterech lat dynamika wydatków majątkowych jednostek samorządu terytorialnego wyniosła 35%. Mimo zdecydowanej europejskiej tendencji konsolidacji fiskalnej w sektorze finansów publicznych, nie należy przewidywać zmniejszenia zainteresowania problematyką badania zdolności kredytowej w jednostkach samorządu terytorialnego. Wręcz przeciwnie – zagadnienie, o którym pisze Autor, z powodu procesów globalizacyjnych nabierze jeszcze większego znaczenia.

Dotychczasowe prace badawcze z zakresu metod oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego koncentrowały się w znacznej mierze na kategorii wieloletniego planowania inwestycyjnego na przykładzie wybranej, na ogół dużej, jednostce samorządu terytorialnego lub kilku zbliżonych potencjałem jednostek. W recenzowanej książce zaproponowano pomiar zdolności kredytowej dla wszystkich gmin i dla miast na prawach powiatu za pomocą trzech tak zwanych syntetycznych mierników finansowych (określonych jako Z1, Z2, Z3). Sformułowanie tych syntetycznych miar należy uznać za znaczące osiągnięcie naukowe, ważne nie tylko dla rozwoju nauki bankowości oraz nauki finansów publicznych, lecz także dla praktyki samorządowej. Wysoka ocena zaproponowanych miar syntetycznych oceny zdolności kredytowej gmin i miast na prawach powiatu wynika z następujących faktów, które poprzedziły konstrukcję mierników i ich weryfikację:

- wnikliwa analiza czynników determinujących wyniki finansowe jednostek samorządu terytorialnego, w tym tych, które są kluczowe dla posiadania nadwyżki operacyjnej;
- poprawnie i bardzo interesująco przedstawiona rola agencji ratingowych w ocenie ryzyka kredytowego oraz metod przez nie stosowanych;
- podkreślenie roli „indywidualnego” podejścia banków do zarządzania ryzykiem kredytowym;
- przejrzyste zaprezentowana metodologia budowy miar syntetycznych i wyboru zmiennych diagnostycznych, w tym jasno podana rola i wykorzystanie analizy dyskryminacyjnej.

Powyższe podejście metodologiczne pozwoliło Autorowi ocenić i różnicować jednostki samorządu terytorialnego według kategorii tak zwanego potencjału własnych dochodów bieżących i majątkowych, z uwzględnieniem obciążeń zobowiązaniami. Wybór zmiennych wskazanych przez Autora jako kluczowych w badaniu potencjału dochodowego i obciążeń zobowiązaniami należy uznać za uzasadniony merytorycznie. Są to następujące wskaźniki: W_1 – udział zobowiązań ogółem w dochodach ogółem, W_2 – udział spłat rat kapitałowych i odsetek w dochodach ogółem, W_3 – udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem, W_4 – udział dochodów podatkowych w dochodach bieżących.

Wskaźniki te odpowiadają myśli przewodniej książki, mówiącej, że „kluczowymi determinantami zdolności kredytowej są czynniki finansowe, stanowiące odzwierciedlenie ogólnej kondycji gospodarczej gminy” (s. 8). Trudno nie zgodzić się z Autorem, aczkolwiek w wypadku tak zwanej kreatywnej księgowości dane ze sprawozdań finansowych mogą okazać się niewystarczające. Są to jednak sytuacje wyjątkowe, a nie norma.

Opierając się na wcześniej wymienionym wielofazowym podejściu metodologicznym, dokonano wieloaspektowej oceny kondycji ekonomicznej jednostek, prezentując wyniki badań w postaci rankingów. Książka zawiera niezwykle ważne i przejrzyste podane tabele i wykresy opisujące odpowiednie rankingi gmin z podziałem na gminy wiejskie, wiejsko-miejskie, miejskie, miasta na prawach powiatu. Rankingi te Autor nazywa, zgodnie z celem pracy, rankingami zdolności kredytowej. W mojej opinii rankingi te mówią o czymś więcej – znakomicie charakteryzują równocześnie poziom ogromnego zróżnicowania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, w sensie ich potencjału gospodarczego i możliwości finansowania przez nie zadań publicznych.

Wyniki uzyskane przez Autora mogą być przedmiotem zainteresowania nie tylko naukowców, instytucji finansowych, agencji ratingowych i jednostek samorządu terytorialnego. Książka jest cenna również dla organów władzy publicznej, w tym Prezydenta RP, sejmu, senatu i rządu. Wybrane fragmenty pracy winien Autor promować w środowiskach opiniotwórczych, jakimi są media, fundacje czy stowarzyszenia.

Teresa Lubińska